

KEIMENA/TEXTS

Children's literature E-journal

ΚΕΙΜΕΝΑ για την έρευνα, τη θεωρία, την κριτική και τη διδακτική της Παιδικής και Εφηβικής Λογοτεχνίας, τεύχος 42^ο, 10/02/2025, ISSN: 1790-1782

BIBΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΡΟΖΗ- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ ΑΓΓΕΛΑΚΗ¹

«Το μεταξένιο»

Κυριάκος Χαρίτος

Εικονογράφηση: Βασίλης Κουτσογιάννης

Εκδόσεις: Μεταίχμιο 2024

«Σ' αγαπώ κι εγώ είσαι κλάσμα»

Κωνσταντίνος Χρήστου

Εικονογράφηση: Ισμήνη Τσουμπάρη

Εκδόσεις: Σοφία 2024

Η Virginia Woolf, σχολιάζοντας τα 107 δοκίμια που ο Αναγεννησιακός φιλόσοφος και απομνημονευματογράφος Michel de Montaigne συνέταξε, καθώς συλλογιζόταν το νόημα της ζωής από όλες τις πιθανές οπτικές γωνίες, έγραψε πως δεν είναι απλά δύσκολο να επικοινωνήσεις αυτό που συνιστά τον Εαυτό σου· ακόμη πιο δύσκολο είναι το να είσαι ο Εαυτός σου. Μιλώντας, δε, για την ανθρώπινη ζωή και την ψυχή μέσα μας, παρατηρεί πως είναι ασύμβατη με αυτό που εκφράζουμε στους γύρω μας και πως «αν κάποιος έβρισκε το θάρρος να τη ρωτήσει τι σκέφτεται, θα έλεγε πάντα το ακριβώς αντίθετο από αυτό που λένε οι άλλοι άνθρωποι». Μονάχα όταν απορρίπτουμε ό,τι προσβάλλει την ψυχή μας και ακούγοντας πραγματικά τη φωνή της είμαστε πραγματικά ο Εαυτός μας, μια φωνή εξ ορισμού μη συμβατική, που υψώνεται πάνω από κάθε συμβιβασμό, προσδοκίες άλλων, «πρέπει», νόρμες ή πολιτική ορθότητα που έχει χάσει κάθε ουσία και νόημα. Αυτή τη φωνή οφείλουμε να ακούμε, για να νιώσουμε πληρότητα και να αποφύγουμε το αίσθημα του κενού και της βαρεμάρας, όπως επισημαίνει η πρωτοπόρα Αγγλίδα μυθιστοριογράφος και δοκιμιογράφος Woolf. Μονάχα έτσι ελαχιστοποιούμε τον κίνδυνο να υποπέσουμε σε πειρασμούς, συναπαντήματα και αναζητήσεις που, ενδεχομένως, θα μας οδηγήσουν σε έκπτωση και απώλεια αυτού του μοναδικού συνδυασμού πραγμάτων που όλοι είμαστε, κάνοντας τον κόσμο αυτόν μοναδικό χάρη στην ύπαρξή μας.

Τα παραπάνω ζητήματα, σε μια εποχή που παρά τις ραγδαίες εξελίξεις σε κάθε τομέα της ζωής μας, δε σημειώνουμε ως ανθρωπότητα πρόοδο πάνω στην ειλικρινή και αυθεντική έκφραση του Εαυτού μας, με σεβασμό πρωτίστως σε εμάς τους ίδιους και, κατ' επέκταση, στους υπόλοιπους ανθρώπους (που δεν είναι τίποτε παραπάνω από αντανakλάσεις μας, αλλά

¹ Η Ρόζη-Τριανταφυλλιά Αγγελάκη, Post-doc, είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Διδάσκει Ιστορικές και Κριτικές Προσεγγίσεις Παιδικού Βιβλίου και πεδία ενδιαφέροντός της είναι οι ιστορικές σπουδές, οι σπουδές μνήμης και τραύματος, ζητήματα φύλου και ταυτότητας και η θεωρία μετα-ανθρωπισμού.

και αυτό το ξεχνάμε ή δεν το μάθαμε ποτέ) πραγματεύονται οι συγγραφείς Κυριάκος Χαρίτος και Κωνσταντίνος Χρήστου, στα συγκινητικά βιβλία τους «*Το μεταξένιο*» και «*Σ' αγαπώ κι εγώ είσαι κλάσμα*», αντίστοιχα, που απευθύνονται σε μικρά και μεγάλα παιδιά.

Ο βραβευμένος συγγραφέας και ηθοποιός Κυριάκος Χαρίτος αναφέρει σε ουδέτερο γένος *Το μεταξένιο*, προκειμένου να αποδώσει με τον τρόπο αυτόν (αλλά με και τις γλωσσοπλαστικές του «εφευρέσεις») την κρυμμένη και χαμένη πολλές φορές αθωότητα κάθε πλάσματος σε αυτόν τον κόσμο. Αναμφίβολα και η επιλογή του υλικού, από το οποίο είναι φτιαγμένο αυτό το πλάσμα που πρωταγωνιστεί στο εικονοβιβλίο, δεν είναι τυχαία: Το μετάξι από την αρχαιότητα θεωρούνταν υλικό πολύτιμο, με αξία αντίστοιχη εκείνης του χρυσού και άλλων πολύτιμων λίθων, όπως επίσης σύμβολο πολυτέλειας, δύναμης, φινέτσας, υψηλής κοινωνικής θέσης και ευαισθησίας-τέτοιας ώστε να έχει την ιδιότητα να «ρουφά» κάθε άλλο χρώμα βαφής με την τεχνική του batik. *Το μεταξένιο*, λοιπόν, νιώθοντας μόνο για αυτό που είναι, εκεί που είναι, αφηγά τις συμβουλές του ατόμου που το ξέρει, όπως είναι και αποφασίζει να πάει σε μια γιορτή γεμάτη ανθρώπους με διαφορετικά χαρακτηριστικά και χρώματα. Η αλληλεπίδρασή τους, ωστόσο, κάθε άλλο παρά εποικοδομητική είναι. Θυμίζοντας το «εφήμερο», το «επιφανειακό» του σύγχρονου συγχρωτισμού, αλλά και τα λόγια του αείμνηστου Freddy Mercury των Queen που παραδέχθηκε πως, όσο πιο δημοφιλής είσαι, τόσο πιο πολύ μόνος καταλήγεις να είσαι, αφού αναγκαστικά «παίρνεις» κάτι απ' όλους, για να τους ευχαριστήσεις χάνοντας στοιχεία του Εαυτού σου, που μοιάζει πια με «ώριμο φρούτο που σαπίζει και το καταβροχθίζουν μυγάκια», *Το μεταξένιο* καταλήγει πάλι μόνο του, αλλά αυτή τη φορά εξαντλημένο. Η «ύφανσή» του έχει απορροφήσει τόσο πολλά χρώματα από άγνωστους, εφήμερους ανθρώπους, που έσπευσαν εντυπωσιασμένοι -για λίγο- από τη διαφορετικότητά του να πάρουν τις κλωστές του, στοιχεία που ενωμένα μαζί απαρτίζουν τον Εαυτό του.

Ακούγοντας το τραγούδι του George Michael «Amazing», που συνειρμικά μού ήρθε στο μυαλό, όσο διάβαζα και ερμήνευα την ποιητικά αποδοσμένη λεκτική τροπικότητα του βιβλίου, με την οποία άψογα εναρμονίζονται οι εικόνες του Βασίλη Κουτσογιάννη-εικονογράφηση που λειτουργεί ως κείμενο πάνω στο κείμενο-, αναρωτήθηκα πόσοι από εμάς τελικά κάνουμε χώρο στις εμμονές μας, για να επιτρέψουμε σε *Ραφτάκια* να κεντήσουν με σεβασμό το προστατευτικό μας κουκούλι - αυτό που ηθελημένα διαλύσαμε εν μέρει ή εξ ολοκλήρου, για να γνωρίσουμε τον κόσμο - καλύπτοντας τα κενά που πάντοτε θα μας θυμίζουν την ανεκτίμητη αξία του *ολόκληρου* Εαυτού μας, και την αέναη μάχη του να τον διατηρήσουμε έτσι, ολόκληρο.

Περνώντας στο δεύτερο βιβλίο της βιβλιοκριτικής, ο Κωνσταντίνος Χρήστου, μαθηματικός και Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του ΑΠΘ, συνέγραψε μια μικρή ιστορία, εικονογραφημένη από την Ισμήνη

Τσουμπάρη, που εξιστορεί ρεαλιστικές σκηνές της καθημερινής ζωής παιδιών και ενηλίκων. Παρουσιάζει τα απλά επεισόδια στο κοινό του, τοποθετεί τους χαρακτήρες σ' ένα πρώτο συμβάν και, έπειτα, οι αναγνώστες ακολουθούν τη δράση των προσώπων και γίνονται κοινωνοί της κλιμάκωσης μιας πλοκής, που απηχεί οικουμενικές ηθικές και πολιτισμικές αξίες. Εμπνευσμένος από τη μαθηματική επιστήμη, γράφει για τη «μάστιγα», ας μου επιτραπεί, της εποχής μας: Την άρνηση του αληθινού Εαυτού μας και την εμμονική προσπάθεια να τον αλλάξουμε, προκειμένου να ταιριάζουμε με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο που, έχοντας χάσει την ταυτότητά του, «αφήνει τη ζωή να περνάει μπροστά του», όπως αναφέρει η Woolf, χωρίς να ξέρει γιατί· απλά γιατί το κάνουν οι άλλοι.

Το βιβλίο εστιάζει στην προσωπική περιπέτεια ενός δεκαδικού αριθμού, του 75, 43, και στον πολλαπλασιασμό και τη διαίρεσή του με το 10, που ως αποτέλεσμα έχει τη μείωση και την αύξηση αντίστοιχα στην αξία (sic) του, που έρχεται μαζί με την αλλαγή στη μορφή του. Το «Σ' αγαπώ κι ας είσαι κλάσμα» βρίθει από χιουμοριστικά και μαθηματικά στοιχεία που διανθίζουν το κείμενο και επισημαίνουν την πολλαπλότητα της χρήσης, αλλά και τους συμβολισμούς των αριθμών στη ζωή μας. Επιπλέον, διαθέτει λιτό και απλό ύφος αφήγησης και προφορικότητα λόγου που, ωστόσο, δεν ισοδυναμεί με έκπτωση της γλωσσικής δύναμης του έργου· αντιθέτως, προσεγγίζει τον ανήλικο αναγνώστη, στον οποίον ο Χρήστου, πρωτίστως, απευθύνεται. Μέσα, δε, στις εικόνες λανθάνουν στοιχεία που οξύνουν την παρατηρητικότητα και την κριτική σκέψη του αναγνώστη που ενδέχεται να αναγνωρίσει συμπεριφορές, δικές του και άλλων. Οι διάλογοι των προσώπων εμπλουτίζουν την αφήγηση, της προσδίδουν ρυθμό και ταυτόχρονα τροφοδοτούν τους αναγνώστες με πληροφορίες για την ιστορία που διαβάζουν, σκιαγραφώντας την προσωπικότητα των ηρώων και δίνουν χώρο για την έκφραση των συναισθημάτων τους. Μαζί με την τριτοπρόσωπη αφήγηση που διακρίνεται από αμεσότητα και συντελεί στην απεικόνιση της ατμόσφαιρας του έργου, παροτρύνουν το κοινό να αφουγκραστεί την ψυχολογική κατάσταση των δρώντων προσώπων, και το κατευθύνουν στη συνειδητοποίηση αυτού που κάποτε έγραψε ο υπέροχος Αμερικανός ποιητής, ζωγράφος και δοκιμογράφος E.E. Cummings: «Το να μην είσαι άλλος πέρα από τον εαυτό σου - σε έναν κόσμο που κάνει ό,τι μπορεί, νύχτα μέρα, για να σε κάνει σαν όλους τους άλλους - σημαίνει ότι δίνεις τη σκληρότερη μάχη που μπορεί να δώσει ένας άνθρωπος· μια μάχη που δε σταματά ποτέ».

Πρόκειται για δυο βιβλία που μέσα στο 2024, με έκαναν να γνωρίσω τους συγγραφείς καλύτερα - αν και από μακριά -, να θυμηθώ όσα ακαδημαϊκά εγχειρίδια έχω διαβάσει στην καριέρα μου αναφορικά με το «γιατί γράφει ένας ενήλικος συγγραφέας και σε ποιον, τελικά, απευθύνεται;», και να συστήσω, μεταξύ άλλων, ανεπιφύλακτα τα εν λόγω έργα, όσες φορές μου ζητήθηκε η άποψη ως Θεωρητικού και Κριτικού της Παιδικής Λογοτεχνίας.